

Підготовка до НМТ/ЗНО з української мови

ЧИСЛІВНИК ЯК ЧАСТИНА МОВИ

Означає: кількість предметів (або математичне число), порядок предметів при лічбі.

Питання: скільки? котрий? котра? котре? котрі?

Морфологічні ознаки: змінюється за відмінками, родами, числами.

Початкова форма: називний відмінок однини.

За лексичними й морфологічними ознаками **поділяються** на кількісні (власне кількісні, збірні та дробові) та порядкові.

Синтаксична роль

Основна:

- підмет (у називному відмінку — самостійно або в родовому відмінку — разом з іменником);
- присудок (іменна частина складеного присудка);
- додаток (кількісні — у знахідному відмінку разом з іменником);
- означення (порядкові й кількісні — у непрямих відмінках);
- обставина (у складі дієприслівникового звороту);

Неосновна: іменна частина складеного присудка

Кількісні — скільки?	Порядкові — котрий?
<p>означають кількість предметів, відповідають на питання скільки?</p> <ul style="list-style-type: none">◇ <u>цілі числа (власне кількісні):</u> <i>п'ять, тринадцять, сорок, тисяча, один мільйон;</i>◇ <u>дробові числа:</u> <i>одна сьома, шість цілих одна десята;</i>◇ <u>збірні числа:</u> <i>троє, шестеро</i>◇ <u>неозначено-кількісні:</u> <i>багато, мало, чимало, кількасот, кількадесят, кільканадцять, кілька, декілька</i>	<p>означають порядок предметів при лічбі, відповідають на питання котрий?</p> <p><i>другий, чотирнадцятий, сто сорок восьмий, дві тисячі двадцять перший</i></p>

Увага! Пройшло чимало (числівник) часу.
Але: Він зробив чимало (прислівник).

Правопис числівників

РАЗОМ	<ul style="list-style-type: none">◇ прості числівники: <i>вісім, тисячний, півтора</i>◇ складні кількісні числівники: <i>одинадцять, п'ятдесят, триста (трьомстам);</i>◇ складні порядкові числівники і схожі з ними прикметники, останнім компонентом яких є -сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний: <i>дев'ятсотий, тридцятисемитисячний, кількамільйонний, двадцятитисячний</i>
ОКРЕМО	◇ складені кількісні та порядкові числівники: <i>тисяча п'ятсот тридцять, тисяча дев'ятсот вісімдесят восьмий, п'ять цілих вісім десятих</i>
ЧЕРЕЗ ДЕФІС	порядкові числівники, написані цифрами й літерами: <i>7-й, 11-го, 35-мільйонний</i>

Уживання числівників для позначення часу Котра година? О котрій годині?

11:00	одинадцят <u>а</u> година – одинадцять годин
11:30	пів на дванадцят <u>у</u>
11:15 на по	одинадцят <u>а</u> година п'ятна <u>дцять</u> хвилин, п'ятна <u>дцять</u> хвилин по одинадцят <u>ій</u> , п'ятна <u>дцять</u> хвилин на дванадцят <u>у</u> , чверть по одинадцят <u>ій</u> , чверть на дванадцят <u>у</u>
11:45 до за	за п'ятна <u>дцять</u> хвилин дванадцят <u>а</u> , за чверть дванадцят <u>а</u> , чверть до дванадцят <u>ої</u>

Узгодження числівників з іменниками

1	числівник <i>один</i> змінюється за родами й числами	<i>Один день, одна книга, одне вікно, одні двері</i>
!!! 2, 3, 4	числівники <u>два, три, чотири</u> вживаються з іменниками чоловічого роду у формі <u>називного відмінка множини</u>	<i>два студент<u>и</u>, три стільц<u>і</u>, сто чотири зошит<u>и</u>, чотири учн<u>і</u>, двадцять три китайц<u>і</u>, два з половиною лимон<u>и</u>, сімдесят два з половиною відсотк<u>и</u></i>
1/2 = 1,5	числівники <u>півтора, півтори</u> вимагають від іменника форми <u>родового відмінка однини</u>	<i>півтор<u>и</u> годин<u>и</u>, півтор<u>а</u> яблука<u>а</u>, півтор<u>а</u> гектара<u>а</u></i>
150	числівник <u>півтораста</u> вимагає від іменника форми <u>родового відмінка множини</u>	<i>півтораста робітник<u>ів</u> = = сто п'ятдесят робітник<u>ів</u></i>

Узгодження числівників з іменниками

2/3	при дробових числівниках іменники мають форму <u>родового відмінка однини</u>	<i>одна шоста (чого?) метра, чотири п'ятих (чого?) тонни, одна ціла п'ять десятих гектара</i>
5, 6, ... 10, ..., 20...	числівники <i>5 і далі</i> у формі називного відмінка керують іменниками, вимагаючи від них форми <u>родового відмінка множини</u>	<i>вісім будинків, тридцять сім учнів</i>
	У всіх інших відмінках маємо узгодження	<i>вісьмох друзів, тридцятьом сімом учням</i>
Збірні	збірні числівники вимагають від іменника <u>родового відмінка множини</u>	<i>двоє друзів, троє братів, семеро козенят</i>

Узгодження числівників з іменниками

Увага! Зі складеним числівником іменник уживається в тій формі, якої вимагає останнє слово: *триста двадцять одне дерево, сорок три столи, п'ята сторінка*

Увага! Збірні числівники вживаються з іменниками:

→ чоловічого роду: *четверо синів, восьмеро учнів*;

→ середнього роду: *шестеро відер, четверо вікон*;

→ четвертої відміни: *п'ятеро кошенят, двоє лошат*;

→ які називають парні предмети й уживаються лише у множині: *троє воріт, двоє саней*.

Увага! Збірні числівники не можна вживати з іменниками жіночого роду. Наприклад: *троє сестер, четверо подруг* — **неправильно**.

Правильно: *три сестри, чотири подруги*.

Відмінювання простих кількісних числівників

Н. в.	скільки?	<i>два</i>	<i>три</i>	<i>чотири</i>
Р. в.	скільких?	<i>дво<u>х</u></i>	<i>тр<u>ь</u>о<u>х</u></i>	<i>чотир<u>ь</u>о<u>х</u></i>
Д. в.	скільки <u>м</u> ?	<i>дво<u>м</u></i>	<i>тр<u>ь</u>о<u>м</u></i>	<i>чотир<u>ь</u>о<u>м</u></i>
Зн. в.	скільки / скільких?	<i>два / дво<u>х</u></i>	<i>три / тр<u>ь</u>о<u>х</u></i>	<i>= Н. в. / Р. в.</i> <i>чотири /</i> <i>чотир<u>ь</u>о<u>х</u></i>
Ор. в.	скільки <u>ма</u> ?	<i>дво<u>ма</u></i>	<i>тр<u>ь</u>о<u>ма</u></i>	<i>чотир<u>ма</u></i>
М. в.	на скільких?	<i>(на) дво<u>х</u></i>	<i>(на) тр<u>ь</u>о<u>х</u></i>	<i>(на) чотир<u>ь</u>о<u>х</u></i>

Відмінювання простих кількісних числівників

Н. в.	<i>п'ять</i>	<i>вісім</i>	<i>сім</i>	<i>десять</i>
Р. в.	<i>п'яти, п'ятьох</i>	<i>восьми, вісьмох</i>	<i>семи, сімох</i>	<i>десяти (-тьох)</i>
Д. в.	<i>п'яти, п'ятьом</i>	<i>восьми, вісьмом</i>	<i>семи, сімом</i>	<i>десяти (-тьом)</i>
Зн. в.	<i>п'ять / п'ятьох</i>	<i>вісім / вісьмох</i>	<i>сім, сімох</i>	<i>десять (-тьох)</i>
Ор. в.	<i>п'ятьма, п'ятьома</i>	<i>вісьма, вісьмома</i>	<i>сьома, сімома</i>	<i>десятьма (-тьома)</i>
М. в.	<i>(на) п'яти, п'ятьох</i>	<i>(на) восьми, вісьмох</i>	<i>(на) семи, сімох</i>	<i>(на) десяти (-тьох)</i>

Відмінювання простих кількісних числівників

Н. в.	<i>п'ят<u>д</u>есят / шіст<u>д</u>есят / сім<u>д</u>есят / вісім<u>д</u>есят</i>
Р. в.	<i>п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>и, п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>ь<u>о</u>х</i>
Д. в.	<i>п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>и, п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>ь<u>о</u>м</i>
Зн. в.	<i>п'ят<u>д</u>есят або п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>ь<u>о</u>х</i>
Ор. в.	<i>п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>ь<u>м</u>а, п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>ь<u>о</u>м<u>а</u></i>
М. в.	<i>(на) п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>и, п'ят<u>д</u>еся<u>т</u>ь<u>о</u>х</i>

Увага! У складних числівників на позначення десятків відмінюється лише друга частина!

Відмінювання простих кількісних числівників

Н. в.	<i>двісті</i>	<i>чотириста</i>	<i>п'ятсот</i>	<i>сто /сорок/ дев'яносто</i>
Р. в.	<i>двохсот</i>	<i>чотирьохсот</i>	<i>п'ятисот</i>	<i>ста сорока</i>
Д. в.	<i>двомстам</i>	<i>чотирьомстам</i>	<i>п'ятистам</i>	<i>ста сорока</i>
Зн. в.	<i>двісті / двохсот</i>	<i>чотириста / чотирьохсот</i>	<i>п'ятсот / п'ятисот</i>	<i>сто / ста сорок / сорока</i>
Ор. в.	<i>двомастами</i>	<i>чотирмастами</i>	<i>п'ятьмастами, п'ятьомастами</i>	<i>ста / сорока</i>
М. в.	<i>(на) двохстах</i>	<i>(на) чотирьохстах</i>	<i>(на) п'ятистах</i>	<i>(на) ста / сорока</i>

Увага! У складних числівників на позначення сотень відмінюються обидві частини!

Відмінювання порядкових числівників

Н. в.	котрий?	<i>сімсот четвертий</i>	<i>дві тисячі перш<u>ий</u></i>
Р. в.	котрого?	<i>сімсот четвертого</i>	<i>дві тисячі перш<u>ого</u></i>
Д. в.	котрому?	<i>сімсот четвертому</i>	<i>дві тисячі перш<u>ому</u></i>
Зн. в.	котрого?	<i>сімсот четвертого</i>	<i>дві тисячі перш<u>ого</u></i>
Ор. в.	котрим?	<i>сімсот четвертим</i>	<i>дві тисячі перш<u>им</u></i>
М. в.	на котрому?	<i>(на) сімсот четвертому</i>	<i>(у) дві тисячі перш<u>ому</u></i>

Увага! У складених порядкових числівників відмінюється лише останній компонент!

Відмінювання дробових числівників

Н. в.	<i>сім цілих і дев'ять десятих</i>
Р. в.	<i>семи (сімох) цілих і дев'яти (дев'ятьох) десятих</i>
Д. в.	<i>семи (сімом) цілим і дев'яти (дев'ятьом) десятим</i>
Зн. в.	<i>сім (сімох) цілих і дев'ять (дев'ятьох) десятих</i>
Ор. в.	<i>сімома цілими і дев'ятьма десятими</i>
М. в.	<i>(на) семи (сімох) цілих і дев'яти (дев'ятьох) десятих</i>

Увага! Якщо числівник називає цілі числа і частини числа, то відмінюються всі слова!

ХПІ підготовка

Онлайн сервіс НТУ "ХПІ" для вибору спеціальності, тренування до тестів та успішного вступу в університети.

<http://training.kpi.kharkov.ua/>

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»